

KREDIT TIZIMINING ASOSIY BO'G'INLARI VA ULARNING O'ZARO ALOQALARI

CHILONZOR TUMANI 1-SON POLITEXNIKUMI
OLIIY MA'LUMOTLI BANKLARDA BUXGALTERIYA HISOBI MAXSUS FANI
O'QITUVCHISI

Ahmedove Shaxzoda Zakirjanovna

e-pochta: ahmadovashaxzoda678@gmail.com

Annotatsiya; Ushbu tezisda kredit tizimining tuzilishi, uning asosiy bo'g'inlari hamda ularning iqtisodiyotdagi o'rni yoritilgan. Markaziy bank, tijorat banklari, moliyaviy institutlar, davlat organlari va kredit oluvchilarning vazifalari hamda o'zaro aloqalari tahlil qilinadi. Kredit tizimining barqarorligi mamlakat iqtisodiy rivojlanishi uchun muhim omil ekanligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: kredit tizimi, Markaziy bank, tijorat banklari, moliyaviy institutlar, kredit oluvchilar, pul-kredit siyosati, moliyaviy barqarorlik.

Kredit tizimi – bu mamlakat moliyaviy tizimining markaziy qismini tashkil etuvchi, pul resurslarini qayta taqsimlashga xizmat qiluvchi institutlar va munosabatlar majmuidir. Kredit tizimi iqtisodiyotda kapital aylanishi, investitsiyalarni moliyalashtirish va iste'molni kengaytirishda muhim rol o'ynaydi.

Kredit tizimi odatda quyidagi asosiy bo'g'inlardan iborat:

1. Markaziy bank – davlatning asosiy pul-kredit siyosatini yurituvchi, tijorat banklari faoliyatini tartibga soluvchi bosh institut.
2. Tijorat banklari – jismoniy va yuridik shaxslarga kredit beruvchi, hisob-kitoblarni amalga oshiruvchi asosiy amaliy bo'g'in.
3. Ixtisoslashgan moliya institutlari – mikrokredit tashkilotlari, ipoteka banklari, lizing kompaniyalari va boshqa moliyaviy vositachilar.
4. Kredit oluvchilar – kredit mablag'larini ishlab chiqarish yoki iste'mol maqsadida ishlatadigan yuridik va jismoniy shaxslar.
5. Davlat organlari – kredit tizimini qonunchilik orqali tartibga soluvchi va nazorat qiluvchi institutlar.

Asosiy qism haqida qisqacha

- ☐ Markaziy bank va tijorat banklari o'rtasidagi aloqalar foiz stavkalari, majburiy zaxiralar va qayta moliyalash mexanizmlari orqali shakllanadi.
- ☐ Tijorat banklari va mijozlar o'rtasidagi munosabatlar kredit shartnomalari asosida amalga oshiriladi.
- ☐ Moliyaviy institutlar tijorat banklariga qo'shimcha xizmat ko'rsatib, kichik biznes va aholiga qulay imkoniyatlar yaratadi.

□ Davlat organlari kredit tizimini qonuniy asosda tartibga solib, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi.

Kredit tizimining asosiy vazifalari

1. Bo'sh mablag'larni iqtisodiyotga jalb etish.
2. Kredit resurslarini taqsimlash va qayta taqsimlash.
3. To'lov aylanishini ta'minlash.
4. Iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash.
5. Investitsiyalarni moliyalashtirish.

Kredit tizimi turlari

Kredit tizimi milliy yoki xalqaro bo'lishi mumkin.

- Milliy kredit tizimi – faqat mamlakat ichidagi kredit tashkilotlarini o'z ichiga oladi.

- Xalqaro kredit tizimi – turli davlatlar o'rtasidagi moliyaviy aloqalarni (xalqaro banklar, fondlar, xalqaro tashkilotlar) qamrab oladi.

Kredit tizimining iqtisodiyotdagi roli

- Iqtisodiyotda kapital aylanishini tezlashtiradi.
- Ishlab chiqarish jarayonlarini moliyalashtiradi.
- Yangi ish o'rinlari yaratishga yordam beradi.
- Pul massasi va inflyatsiyani boshqarishda muhim rol o'ynaydi.

6. O'zbekiston kredit tizimi haqida

O'zbekistonda kredit tizimi O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki tomonidan boshqariladi. So'nggi yillarda mamlakatda:

- Bank tizimining raqamlashtirilishi,
- Ipoteka, mikrocredit va lizing tizimlarining kengayishi,
- Xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlik kengaymoqda.

Bugungi kunda tijorat banklari o'rtasida mikro, kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash eng ustuvor yo'nalishlardan biridir.

XULOSA

Kredit tizimi iqtisodiyotning “qon tomir tizimi” bo'lib, u kapitalni samarali taqsimlash va iqtisodiy barqarorlikni saqlashda muhim ahamiyatga ega. Kredit tizimining har bir bo'g'ini bir-biri bilan uzviy bog'liq bo'lib, ularning barqaror ishlashi butun mamlakat moliyaviy tizimining rivojlanishini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov A. Bank ishi va kredit tizimi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
2. G‘ofurov Sh., To‘xtayev B. Moliya va kredit. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
3. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki rasmiy ma’lumotlari (www.cbu.uz).
4. Mishkin F. S. The Economics of Money, Banking, and Financial Markets. – Pearson Education, 2019.
5. O‘zbekiston Respublikasi qonunlari va Prezident qarorlari (so‘nggi tahrirlari).